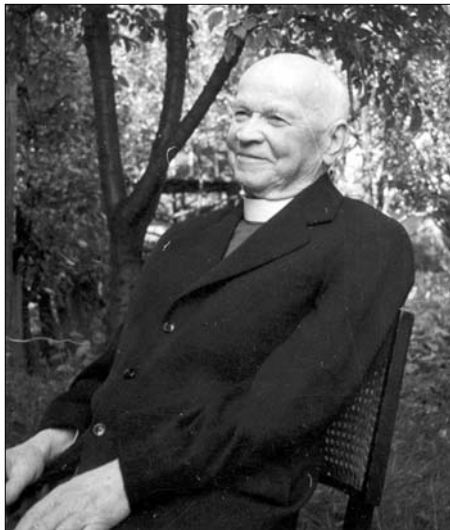

O okolju in osebi Franca Grivca

Letos, 26. junija, bo minilo 40 let od smrti Franca Grivca, ki je utiral nova pota ekumenizmu ne samo na Slovenskem, temveč tudi v širšem evropskem prostoru. Leta 1963 sta umrla še dva velika moža – papež Janez XXIII. in nadškof Anton Vovk. Vsi trije so v močno spremenjenih družbenih razmerah utrjevali navzočnost katoliške Cerkve na Slovenskem in drugod po svetu.

Papež Janez XXIII. je umrl 3. junija 1963. Ko je bil nuncij v Bolgariji, Grčiji in Turčiji, je prišel v stik z bogato krščansko dediščino Vzhoda. Že v tistem času je začel načrtno delati za krščansko edinost. Kot nadškof Angelo Giuseppe Roncalli, tedaj apostolski vizitator v Bolgariji, je obiskal Grivca v Rožni ulici 11 v Ljubljani leta 1926 in 1927. Grivec je bil v Rimu znan strokovnjak za krščanski Vzhod. Nadškof Roncalli je zelo pohvalil Grivčevo delovanje na misijonskem zborovanju v Bergamu leta 1926. Ko je bil 28. 10. 1958 izvoljen za papeža, je čez tri mesece, ob sklepu molitvene osmine za zedinjenje kristjanov, naznanil 2. vatikanski koncil. V pripravi na koncil je ustanovil tajništvo za edinost kristjanov in tako utrl pot ekumenizmu v katoliški Cerkvi.

Ljubljanski nadškof Anton Vovk, ki je umrl 7. julija 1963, po prazniku sv. Cirila in Metoda, je vsestransko podpiral Grivčevo pri-

Franc Grivec

zadevanje za širitev ciril-metodijske misli v ljubljanski škofiji. Na Grivčevo pobudo in po Vovkovem posredovanju je papež Janez XXIII. potrdil sv. Cirila in Metoda za prva zavetnika ljubljanske nadškofije. Nadškofa je papež izredno cenil zaradi njegove „pokončnosti“ v odnosu do države, ko je utiral nova pota v odnosu Cerkve na Slovenskem do države. Prof. Grivca je nadškof večkrat obiskal v času

priprave na koncil in ko se je odpravljal v Rim na njegovo prvo zasedanje v zgodnji jeseni leta 1962. V Grivcu je imel odličnega svetovalca v ekumenskih in eklezioloških vprašanjih.

Rod Grivčevih

Grivčevi so bili v Velikem Lipovcu v župniji Ajdovec premožnejši posestniki, tako imenovani „svobodnjaki“. Sinovi „svobodnjakov“ so imeli večje možnosti, da so jih starši poslali v mestne šole. Tako so imeli odprto pot tudi v duhovski stan. Franc Grivec je imel strica duhovnika z enakim imenom, Franca Grivca starejšega. Pri njem je rad preživel šolske počitnice.

Ko je bil Franc Grivec mlajši star eno leto, mu je umrl oče. Ko je začel hoditi v ljudsko šolo, so učitelji in sorodniki odkrili, da je zelo nadarjen, zato so ga dali v Novo mesto, da bi se še bolj usposobil za prihodnjega gospodarja na domu. Ker se je z lahkoto učil, Franc

ni hotel pustiti šolanja. Domače posestvo je prepustil starejši sestri Mariji, ki se je poročila s Francem Jarcem, dobrim gospodarjem. Jarčevi so staro rojstno hišo prof. Grivca leta 1901 podrli in zgradili veliko, podkleteno, daleč naokrog najlepšo hišo.

Teta Neža, ki je gospodinjala svojemu bratu Francu Grivcu starejšemu, se je po bratovi smrti vrnila v domači kraj. Franc Grivec mlajši je rad prebival pri njej, kadar je obiskal domači kraj.

Franc Grivec mlajši je imel poleg sestre Marije, poročene s Francem Jarcem, še neporočeno sestro Urško. Profesor je svoji sestri Urški gmotno pomagal in jo je rad obiskal.

V rodbini Grivec je bil duhovniški poklic zelo cenjen. Tudi brata Franca Grivca starejšega so hoteli poslati v šole za „gospoda“, a je končal le srednjo šolo, v bogoslovje pa ni hotel. Odšel je v svet, umrl je v Dalmaciji.

Ajdovska župnija in njeni upravitelji

Ajdovska župnija ni nikoli imela več kot tisoč prebivalcev. V začetku 19. stoletja jih bilo okrog osemsto, v času francoskih vojn je število upadlo. Na prelomu 19. v 20. stoletje se je približalo številu tisoč. Obe svetovni vojni sta skoraj prepолоvili število prebivalstva. Po 2. svetovni vojni je bila Suha krajina na robu družbenega dogajanja na Slovenskem, zato je ostala gospodarsko nerazvita. Zadnja leta je število prebivalcev padlo pod petsto.

Ajdovec je postal lokalija že leta 1789 in je imel ves čas kaplana (capellanus localis). V letih 1845-1861 sta v lokaliji delovala celo dva duhovnika. Letopisi ljubljanske škofije iz prvih desetletij ajdovske lokalije nam poročajo o prvih dveh kaplanih. Na samem začetku je Ajdovec imel začasnega kaplana Andreja Močilarja, rojenega v Krškem. Bil je pobožen in goreč mož, skrbel je za lepoto božje hiše in neutrudno poučeval vernike v krščanskem nauku. Kot zgleden duhovnik je bil pri-

ljubljen pri vseh ljudeh. Umrl je v žužemberku 10. 8. 1812. Nekdanji kapucin Nikolaj Gutmann je deloval v Ajdovcu v letih 1792-1800. Frančišek de Brandis, ki je bil Goričan, je v Ajdovcu deloval v letih 1800-1809. Bil je dober, ponižen, postrežljiv, duhovnik zglednega življenja in priljubljen pri ljudeh. Umrl je pri Sv. Križu pod Turnom v župniji Dolenjske Toplice 6. 7. 1810. V naslednjih desetletjih se je v Ajdovcu zvrstilo veliko odličnih duhovnikov, ki so pošiljali fante v šole; nekateri so se odločili tudi za duhovniški poklic. Običajno je bilo iz iste hiše po več duhovnih poklicev.

Andrej Olipitsch je bil „capellanus localis“ v Ajdovcu v letih 1809-1828. Umrl je prav tam 13. 8. 1828. Lavrencij Kopitar je bil ajdovski kaplan v letih 1829-1857. Rodil se je v Šmartinu pri Kranju 5. 6. 1778. Za pomočnika je sprejel upokojenega župnijskega vikarja Martina Orehka od leta 1844 do Orehkove smrti 5. 1. 1848. Martin je bil rojen v Moravčah 26. 10. 1786. Verjetno je lokalist Kopitar zaprosil na škofiji za pomočnika, zato se je v naslednjih letih tam zvrstilo več kaplanov (subsidiarijev), ki so delovali v Ajdovcu takoj po novi maši. Janez Germ je bil kaplan v Ajdovcu leta 1850, nato pa v Kostanjevici na Krki. Rodil se je v Laščah 7. 4. 1823, umrl pa je kot župnik v Škocijanu pri Dobravi 12. 8. 1901. Anton Pibernik je bil kaplan v Ajdovcu leta 1851, nato pa v Starem Logu na Kočevskem. Rodil se je v Trebelnem 9. 1. 1827, zaradi bolezni pa je umrl že 16. 4. 1857. Martin Novak je bil kaplan v Ajdovcu 1852, nato ga ni več na seznamu duhovnikov ljubljanske škofije. Rodil se je v Dobrniču 4. 11. 1826. Janez Kaplenk je deloval v Ajdovcu v letih 1853-1854, nato je bil prestavljen v Mirno peč. Rodil se je v Cerkljah 16. 6. 1828, umrl kot župnik na Blokah na Notranjskem 6. 4. 1893. Matija Smolej je bil kaplan v Ajdovcu leta 1855, nato je deloval v vikariatu „s. Petri penes Weinhof“ (Št. Peter-Otočec), dekanija Novo

mesto. Rodil se je v Tržiču na Gorenjskem 9. 2. 1829, umrl je kot kaplan v Dobropolju na Dolenjskem 15. 7. 1871. Matija Torkar je bil kaplan v Ajdovcu leta 1856, nato v Šentlovrencu pri Temenici, dekanija Trebnje. Rodil se je v Zasipu pri Bledu 27. 2. 1832, umrl je kot župnik na Raki 29. 3. 1902. Janez Debelak je deloval v Ajdovcu leta 1857, nato je šel za kaplana v žužemberk. Rodil se je v Poljanah nad Škofjo Loko 10. 8. 1832, umrl pa kot župnik v Preddvoru 26. 2. 1901. Ko se je Lavrencij Kopitar leta 1857 upokojil, je postal pomočnik novega lokalista Petra Bizjaka. Lavrencij Kopitar je umrl v Ajdovcu 13. 1. 1861. Peter Bizjak je deloval kot lokalist v Ajdovcu v letih 1857-1876. Rodil se je v Kranju 2. 7. 1804, umrl pa je kot upokojeni lokalist v Ajdovcu 10. 10. 1876. Mihael Bogolin je bil prvi župnik v Ajdovcu v letih 1876-1894. Rodil se je v Leskovcu pri Krškem 5. 9. 1831, umrl pa je kot upokojeni župnik v Velikem Gabru 2. 3. 1908. Martin Poljak je bil župnik v Ajdovcu v letih 1896-1914. Rodil se je v Ljubljani 2. 11. 1863, umrl pa je kot upokojeni župnik v Ljubljani 25. 11. 1935. Ignacij žust je bil župnik v Ajdovcu v letih 1915-1935. Rodil se je na Poljanah nad Škofjo Loko 27. 7. 1879, umrl pa je v Višnji gori 30. 4. 1957. Gospodinjala mu je Marija Jarc iz Dolnjega Ajdovca, sestra Pepce Jarc, lastnice hiše v Rožni ulici 11 v Ljubljani. Gregorij Mali je bil župnik v Ajdovcu v letih 1935 do maja 1945, ko je odšel iz Slovenije in nadaljeval delo v Argentini. Rodil se je v Selih pri Kamniku 12. 3. 1901, umrl je kot upokojeni hišni duhovnik v nadškofiji Buenos Aires 26. 7. 1983. Franc Kastelic je bil župnik v Ajdovcu od leta 1945 do 1947, ko sta zamenjala službo z Janezom Kmetom, do tedaj župnikom v Mirni peči. Franc Kastelic se je rodil v Šentlovrencu na Dolenjskem 28. 9. 1918, Janez Kmet pa 27. 3. 1917 v Selih pri Šumberku. Kmet je umrl 15. 9. 1965 v Novem mestu in je pokopan v Ajdovcu. Miloš Briški je bil župnik v

Ajdovcu v letih 1965-1984. Rodil se je v Šentvidu nad Ljubljano 5. 6. 1925. Inkardiniran je bil v ljubljansko nadškofijo iz salezijanske družbe leta 1965. Iz Ajdovca je šel za duhovnega pomočnika v Hrastje, župnija Šenčur. Andrej Sever je župnik v Ajdovcu od leta 1984. Rodil se je v Škofji Loki 18. 9. 1950.

Številni duhovni poklici

V Velikem Lipovcu sta se v isti hiši rodila kar dva duhovnika Franca Grivca. Franc Grivec starejši je bil rojen 23. 1. 1826 in je umrl 5. 9. 1907 v Lahovčah, župnija Cerklje na Gorenjskem. Bil je kaplan v Fari ob Kolpi, Podzemelju, Laščah, Studencu pri Krškem, Črmošnjicah, Prečni pri Novem mestu, Planini, Leskovcu pri Krškem, upokojen pa v Lahovčah, župnija Cerklje na Gorenjskem. Dr. Franc Grivec mlajši, njegov nečak, je bil rojen 19. 10. 1878 in je umrl 26. 6. 1963 v Ljubljani. Bil je profesor ekleziologije in vzhodnega bogoslovja na Teološki fakulteti v Ljubljani.

V Velikem Lipovcu so se rodili v isti hiši štirje duhovniki s priimkom Gnidovec, trije bratje in njihov nečak. Dr. Janez Frančišek Gnidovec, roj. 29. 9. 1873, u. 3. 2. 1939 v Ljubljani, je bil je kaplan v Idriji in Vipavi, katehet v Kranju, direktor, vzgojitelj in rektor v Škofovih zavodih v Šentvidu nad Ljubljano. Vstopil je k lazaristom in postal škopski škof. Karel Gnidovec, roj. 26. 10. 1877, u. 2. 2. 1962 v Olševku, župnija Šenčur, je bil kaplan na Bledu, v Metliki, Dolenji vasi pri Kočevju, Šentvidu pri Stični in žužemberku. V žužemberku je bil tudi župnik in dekan. Anton Gnidovec, roj. 28. 12. 1888, u. 23. 10. 1916 v Postojni, je bil kaplan v Postojni, kjer je bil med 1. svetovno vojno tudi vojaški kurat. Nečak Albin Gnidovec, roj. 27. 8. 1894, u. 19. 6. 1984 v Rocks Springsu v ZDA, je bil kaplan v Šentjerneju na Dolenjskem in v Šentvidu pri Stični, izseljeniški duhovnik pa v Clevelandu in Rocks Springsu v ZDA.

Iz Gornjega Ajdovca sta bila duhovnika dva Jarca, stric in nečak. Alojzij Jarec, roj. 12. 10. 1872, u. 26. 5. 1929 v Dupljah, je bil kaplan v Metliki, Gorjah pri Bledu, železnikih in Slavinu pri Postojni ter župnik v Hotedršici. Njegov nečak Alfonz Jarc je bil rojen 30. 7. 1904. Sorodnike je sodišče uradno obvestilo, da je umrl 10. 8. 1949. Po izpovedi prič pa naj bi živel še leta 1961 kot zapornik v Gotenici. Verjetno je umrl po letu 1967. Bil je kaplan na Raki na Dolenjskem, župnijski upravitelj v Poljanah pri Dolenjskih Toplicah ter župnik v Starem trgu ob Kolpi in Dragatušu.

V Gornjem Ajdovcu so se rodili tudi štirje duhovniki Gnidovci, doma iz iste hiše. Daljni sorodnik mlajših treh, frančiškan p. Inocenc (Anton) Gnidovec, je bil rojen leta 1832 in je umrl leta 1868 v Novem mestu. Bil je profesor matematike in glasbe na tamkajšnji frančiškanski gimnaziji. Njegov učenec je bil poznejši frančiškan p. Hugolin Sattner. Frančiškan p. Mohor (Anton) Gnidovec je bil rojen 13. 12. 1884 in je umrl 20. 6. 1965 v župniji Vratnik pri Senju na Hrvaškem. Najprej je vstopil k frančiškantom in dokončal šolo v Gorici. Med 1. svetovno vojno je bil vojaški kurat na soški fronti. Po 1. svetovni vojni je bil inkardiniran med škofijske duhovnike senjsko-modruške škofije. V letih 1924-1965 je bil župnik v Vratniku pri Senju, kjer je bil tudi pokopan. Nečak dr. Franc Gnidovec je bil rojen 29. 3. 1914 in je umrl 19. 2. 2002 v Argentini. Doktoriral je na Teološki fakulteti v Ljubljani leta 1942. Določen je bil za naslednika prof. dr. Franca Grivca, a je leta 1945 odšel iz Slovenije in bil v Argentini rektor slovenskega dijaškega zavoda (Adroque, Buenos Aires). Bil je tudi hišni duhovnik v nadškofiji Buenos Aires. Pranečak Anton Gnidovec, roj. 18. 9. 1962 v Novem mestu (Ajdovec), je bil kaplan na Vrhniki, v Trnovem v Ljubljani, Dolenjskih Toplicah, nato pa župnik v Cerkljah ob Krki. Sedaj je župnik v Kočevju.

V Dolnjem Ajdovcu so se rodili tudi štirje duhovniki iz rodbine Jarc. Anton Jarc je bil rojen 15. 8. 1813 in je umrl 13. 2. 1900 v Ljubljani. Doktor teologije je postal, ko je v letih 1839-1842 študiral na Dunaju. Eno leto je bil kaplan na Vrhniki, nato profesor verouka v Ljubljani. Od 1851 do 1861 je bil inšpektor gimnazij na Hrvaškem in Slavoniji, inšpektor šol na Kranjskem pa v letih 1861-1872, nato se je upokojil. Leta 1860 je postal prošt zagrebškega stolnega kapitlja. Pred ljubljanskim potresom je stanoval na Starem trgu 13, od leta 1897 pa v Rožni ulici 11. Tam je od 1916 do 1935 stanoval tudi prof. dr. Franc Grivec mlajši. Martin (Jernej) Jarc je bil rojen 19. 8. 1832 in je umrl 24. 3. 1894 v Dolu pri Ljubljani. Bil je kaplan v župniji Št. Peter – Otočec, dekanija Novo mesto, in v Trebnjem ter župnik v Dolu pri Ljubljani. Franc Jarc je bil rojen 3. 2. 1845 in je umrl 14. 11. 1911 v Ljubljani. V letih 1870-1874 je bil kaplan pri sorodniku Martinu (Jerneju) Jarcu, župniku v Dolu pri Ljubljani, v letih 1874-1882 pa pri Francu Grivcu starejšem v Leskovcu pri Krškem. Župnik je bil v Mirni na Dolenjskem od 1882 do 1904, nato se je naselil v stanovanje svojega sorodnika že pokojnega prošta Antona Jarca v Rožni ulici v Ljubljani. Martin Jarc je bil rojen 12. 10. 1884 in je umrl 27. 6. 1927 v Ljubljani. Bil je kaplan na Dobrovi pri Ljubljani in na Raki na Dolenjskem ter župnik v Prežganju.

Vinko Gostiša se je rodil v Dolnjem Ajdovcu 21. 1. 1894 in je umrl 22. 8. 1961 v Zaplani pri Vrhniki. Bil je kaplan župniji v Št. Peter – Otočec, Ribnica in Breznica, župnik pa na Jezerskem. Na Zaplani pri Vrhniki je živel kot upokojenec.

Vas Sela pri Ajdovcu je dala dva duhovnika iz iste hiše. Jožef Gnidovec je bil rojen 26. 1. 1885 in je umrl 17. 9. 1963 v Mačkovcu pri žužemberk. Bil je kaplan v Novem mestu, Idriji, Ribnici in v Ljubljani – Sv. Peter ter župnik pri Sv. Križu (Gabrovka), Zagrad-

cu in Podlipi, zatem pa beneficiat v Vogljah. Med 1. svetovno vojno je bil vojaški kurat. Ciril Murn je bil rojen 17. 11. 1953 v Novem mestu (Ajdovec). Bil je kaplan v Leskovcu pri Krškem, zdaj je župnik v Hinjah.

V Podlipi, župnija Ajdovec, se je 21. 10. 1875 rodil Franc Vidmar, ki je umrl v Višnji gori 5. 5. 1961. Bil je kaplan v župniji Šmihel pri Novem mestu in nato administrator župnije Boštanj. Kaplan je bil tudi v Krškem, župnik pa v Tržišču, dekanija Trebnje (1909-1929) in v Višnji gori, kjer je tudi umrl.

Franc Grivec mlajši je vstopil v ljubljansko škofijsko bogoslovje v času, ko je bilo duhovno ozračje v ajdovski župniji najbolj ugodno za duhovne poklice. V zadnjem desetletju 19. stoletja in prvem desetletju 20. stoletja je iz te župnije vstopilo v ljubljansko bogoslovje okrog deset fantov. Ker so ohranjeni v letopisih ljubljanske škofije seznami alojzijeviščnikov za drugo polovico 19. stoletja, lahko najdemo v njih vse gojence iz Ajdovca. Razen enega so vsi vstopili v bogoslovje. En alojzijeviščnik je umrl kot dijak. Številni duhovni poklici iz rodbin Gnidovec in Jarc nam govorijo o globoki zakoreninjenosti vere in zdravem družinskem življenju.

Predan svojemu rodu

Prof. Franc Grivec mlajši je bil najtesneje povezan z Andrejem Snojem, profesorjem Svetega pisma na Teološki fakulteti v Ljubljani. Veliko let sta skupaj stanovala na Rožni ulici 11 v Ljubljani. Stanovanje jima je dala na razpolago Pepca Jarc, sorodnica prošta Antona Jarca. Grivcu je tudi gospodinjala, Snoj pa je imel svojo gospodinjo.

Ko je leta 1932 prišla Francu Grivcu mlajšemu gospodinjit nečakinja Julka Jarc, se je nekaj pozneje odločil zgraditi hišo v Cimpermanovi ulici na Prulah. Tam takrat še ni bilo stanovanjskih blokov, temveč veliko vrtov. Hiša je bila tako načrtovana, da je kar najbolje služila profesorjevi pedagoško-raziskovalni

dejavnosti. Zgrajena je bila hitro. Plača univerzitetnega profesorja je bila sicer visoka, a še vedno prenizka, zato se je dr. Grivec zadolžil. Dolgotrajnega izplačevanja dolga ga je rešila 2. svetovna vojna. Ko so zamenjali denar, so tudi stari dolgovi zapadli.

Druga svetovna vojna je vzela Henrika Jarca, gospodarja v rojstni hiši profesorja Grivca, očeta sedmih otrok. Umril je v italijanskem taborišču na Rabu. Njegova sestra dvojčica, profesorjeva gospodinja Julka Jarc, je vzela v jeseni 1945 k sebi v Ljubljano nečaka Franca. Mali nečak se je le težko privadil mestu. Pričakoval je, da se bo ob koncu šolskega leta vrnil v Veliki Lipovec. Sprememba je bila zelo velika: prvič je dobil nove čevlje, prišel je v hišo, ki ni bila grajena za družinsko življenje, profesor je bil zadržan, le malo časa je odmeril za pogovor z njim ... Ko je prišel v Ljubljano, je hiša še imela lesen opaz, ki jo je varoval pred bombardiranjem, kar je kmečkega fanta utesnjevalo.

Prof. Franc Grivec je bil dostojanstven, kot se je spodobilo za univerzitetnega profesorja, ki je začel pedagoško delovati že v času avstroogrske monarhije in dosegel vrhunec v svojem poklicu v času kraljevine Jugoslavije. Bil je v polnem pomenu „gospod“, kakor so takrat rekli duhovnikom. Verniki so se nekoliko bali „gospodov“, a so jih spoštovali. Profesor se je s svojo zadržanostjo in dostojanstveno ljubeznivostjo umikal v svoj odmaknjeni svet raziskovalca teološke misli. Oblašil se je zelo elegantno. Rad je videl, da so bili tudi drugi lepo oblečeni.

Ni ga motila igrivost otrok, ko je bil v svojem odmaknjenem svetu znanstvenika. V otroške prepire je posegal le takrat, ko so si začeli očitati napake. Ni dovolil, da bi se predajali brezdelju. Najbolj ga je vznemirilo, če so domov prinašali slabe ocene iz slovenščine.

Ko je telesno opešal, ga je na sprehodih spremljal pranečak Franc. Šele takrat je povedal nekaj več iz svojega osebnega življenja.

Tako je omenil, da sta bila njegova sošolca Murn in Prijatelj verna. Okrog deset let je maševal samo še doma. Kot prej v šentjakobski cerkvi je tudi doma maševal zelo zgodaj zjutraj, kar je bilo posebno naporno za pranečaka Franca. Kako si je želel še spati, a je moral ministrirati profesorju! Maša je bila kratka, brez pridige, kakor so običajno maševali profesorji.

Socialni čut

Grivčeva visoka plača univerzitetnega profesorja je omogočala redno vzdrževanje nekaj študentov in drugih socialno ogroženih ljudi. V Ajdovcu je gmotno vzdrževal svojo neporočeno sestro Urško. Denarno je podpiral revne študente: študenta meteorologije, medicine, bogoslovca itd. Nekemu bogoslovcu je dal denar za novomašno pogostitev. Po 1. svetovni vojni je podpiral Rusa, ki je pribežal pred oktobrsko revolucijo v Ljubljano. Nekateri pomoči potrebni so prihajali k njemu redno vsak mesec.

Posebno se je izkazal v dobrodelnosti, ko mu je njegov prijatelj, univerzitetni profesor Polc izposloval, da je po štirih letih namesto plače kvalificiranega delavca dobil ne samo znova plačo univerzitetnega profesorja, ampak mu je bila tudi izplačana razlika. Večjo vsoto denarja je razdelil za Cerkev, popravilo hiše, osebne potrebe in za reveže. Sorodniki so trdili, da se ga „denar ni držal“.

Družabnost

Prof. Grivec je imel širok krog prijateljev. Ko ni mogel več od doma, so prihajali bogoslovci k njemu na dom poslušat predavanja in delat izpite.

Pogosto so ga obiskovali duhovniki: profesorji Janez Janžekovič, Jakob Šolar, Maks Miklavčič, njegov spovednik stolni kanonik Anton Čepon in stolni prošt Franc Kimovec, ki je bil njegov sošolec v Alojzijevišču in ljubljanskem bogoslovju. Najtesneje pa je bil Gri-

vec povezan s prof. Andrejem Snojem. Ko sta stanovala v Rožni ulici 11, sta šla vsak dan skupaj na sprehod. Šentjakobski farani so, če so ju srečali, govorili: “Glejte, Ciril in Metod gresta!”

Grivec je na god sv. Frančiška Ksaverja, ko je godoval, povabil več duhovnikov na slovesno kosilo, obvezno tudi šentjakobskega župnika. Občasno je bil njegov gost škof Vovk. Nekoč so si zanj izposodili poseben sedež, on pa ni hotel sedeti na njem, ker je bil skromen in preprost. Škof je bil zelo dobrodošel, saj je bil znan po svoji družabnosti, ko je bil med duhovniki. Njegov gromki smeh se je slišal v sosednje hiše. Ko je Grivec slišal škofove domislice, se je razživel in tudi sam povedal kaj kratkočasnega.

Vsako sredo je Grivca obiskal univerzitetni profesor Polc, doma iz Trebnjega. Njegova žena je bila Dunajčanka in tudi sam je živel nekaj let na Dunaju. V Ljubljani je imel vilo v bližini Tivolija. Z Grivcem sta si bila kot Dolenjca značajsko blizu. Za Grivca je urejal pravne zadeve. Med 2. svetovno vojno mu je prinašal sveže politične novice. Povezan je bil s kraljevo jugoslovansko vlado v Londonu.

Med 2. svetovno vojno se je naselil v pritličju hiše na Cimpermanovi ulici nemški štab za javna dela. Mobiliziranci so kopali, med drugim, strelske jarke na Golovcu. Prof. Grivec je na vprašanje nemškega častnika, kaj meni o prihodnosti Slovenije, odgovoril: “Tito bo prevzel oblast.”

Grivec je bil socialno čuteč človek, saj je imel v letih 1952-1957 na stanovanju Jožefa Jeraja, profesorja na Teološki fakulteti, sicer duhovnika mariborske škofije.

Pogosto sta prihajala k njemu zgodovinar dr. Josip Mal in globoko verni šentjakobski župljan univerzitetni profesor dr. Viktor Korošec. Dr. Mal je bil dolgoletni ravnatelj Deželnega muzeja v Ljubljani (po 2. svetovni vojni Narodnega muzeja), po upokojitvi pa honorarni ravnatelj Mestnega mu-

zeja v Ljubljani. Malov sin dr. Miran je bil Grivčev osebni zdravnik, ambulanto je imel ob starem Karlovškem mostu na začetku Izlanske ceste.

Profesor in znanstvenik

Grivec je običajno maševal ob 5. uri zjutraj v župnijski cerkvi sv. Jakoba. Tako zgodaj je maševal tudi katehet dr. Gregorij Pečjak. Ko so drugi še sladko spali, sta bila ministranta Marijan Šef, študent medicine ter Kajetan Gantar, študent latinščine in grščine, že na nogah. Gantarjevi so bili družina s številnimi otroki. Kajetan je pogosto prihajal k prof. Grivcu, skupaj sta reševala težka filološka vprašanja, ki jih je obravnaval profesor v svojih povojnih razpravah.

Profesor Grivec se ni udeleževal župnijskih slovesnosti in prav tako ni prevzemal pastoralnega dela. Vse njegovo življenje je bilo podrejeno pedagoškemu in znanstvenemu delu.

Drugačen je bil njegov najboljši prijatelj Andrej Snoj, profesor Svetega pisma. Snoj je rad pomagal šentjakobskemu župniku pri pastoralnem delu. Vodil je gradnjo župnijske dvorane ob cerkvi tik pred 2. svetovno vojno. Po vojni je bila dvorana nacionalizirana, vanjo se je naselilo lutkovno gledališče.

Grivec je bil med vojnama upravičeno zadržan do šentjakobskega župnika Janka Barleta, saj se je le-ta javno zavzemal za "jugoslovanstvo", kot je bilo takrat značilno za liberalne politike. Takšno stališče so zavračali v Koroščevi ljudski stranki, ki je imela med slovenskimi katoličani največ privrženecv.

Grivčeva gospodinja Julka je morala biti točna z dnevnimi obroki. Ni bilo odmerjenega veliko časa za obede, celo ko je povabil goste, se ni dolgo zadrževal z njimi. Za hrano je bil nezahteven. Najraje je imel kmečke jedi, predvsem kislo zelje in žgance. Bolj kot zase je skrbel za druge, da ne bi bili prikrašani pri hrani. Raje je videl, da so bili na mizi večji kosi kakor manjši.

Ni ga motila razigranost otrok v hiši in tudi ne živžav in hrup iz sosesčine, kjer je bil po 2. svetovni vojni v leseni baraki v prvem nadstropju internat za dijakinje gostinske šole, v pritličju pa vrtec. Ko so vrtec preselili drugam, je bilo profesorju dolgčas po otroškem živžavu.

Grivec v hiši ni trpel brezdolja in poležavanja v postelji. Čez dan se je veliko zadrževal v svoji sobi. Ko je telesno zelo opešal in je moral večji del dneva ležati, so bile ob njegovi postelji skladovnice knjig.

Ko ni mogel več iz hiše, je sprejemal obiskovalce na domu. V drugi polovici petdesetih let, ko je pripravljala nemško izdajo življenjepisa sv. Cirila in Metoda, so ga obiskali Nemci. K njemu so prišli tudi Hrvatje iz Staroslovanskega inštituta v Zagrebu. Na Teološki fakulteti v Ljubljani še ni imel naslednika, zato je telesno že zelo onemogel bogoslovcem predaval na svojem domu. Za svojega naslednika v profesorski službi si je želel dr. Franca Gnidovca, a je ta leta 1945 zapustil Slovenijo in deloval v Argentini. Grivec je celo pisal takratnemu notranjemu ministru Mitji Ribičiču, ali imajo kakšne zadržke, da bi bil dr. Franc Gnidovec njegov naslednik v profesorski službi na Teološki fakulteti. Na notranjem ministrstvu so mu zagotavljali, da jih nimajo, a se dr. Gnidovec vseeno ni odločil za vrnitev v domovino.

Grivec je bil tesno povezan z grškokatoliškim škofom iz Križevcev in nato z beograjskim nadškofom Gabrijelom Bukatkom. Ko je Bukatko po vojni vodil vzhodno bogoslužje v ljubljanski stolnici, se je vznemiril, ker vernikom nihče ni razlagal tega bogoslužja. Spraševal je bogoslovce, ki so prepevali pri bogoslužju, in njihove vzgojitelje, zakaj ni nihče prišel k njemu, da bi ga poučil o vzhodnem bogoslužju. Rekel je celo: "Ko bi vedel, bi šel sam razlagat."

Večkrat ga je duševni napor pri pisanju tako zelo izčrpal, da je zbolel. Zadnja leta mu

niso prizanesla z delom: pripravljaj je življenjepis o sv. Cirilu in Metodu v nemščini in slovenščini, šmarnice, sodeloval je pri obhajanju 1100-letnice prihoda sv. Cirila in Metoda na Moravsko, bil je mentor Francu Perku, poznejšemu beograjskemu nadškofu in metropolitu, ko je pisal doktorsko disertacijo *Filozofija in teologija sv. Cirila in Metoda* itd. Ob tako obilnem delu je potožil: "Sv. Ciril in Metod me bosta spravila v grob."

Težko je sprejel, da so njegovi nekdanji študentje bolj kompetentni v stroki. V njih je še vedno videl študente, ne pa strokovnjake, pristojne za svoje področje. Pogosto je bil polemichen posebno do nekaterih eklesioloških vprašanj, o katerih se cerkveno učiteljstvo še ni opredelilo. Teologom je namreč pustilo proste roke, ko so skušali priti do večje jasnosti v nauku. Tudi o težjih mestih v staroslovanskem cerkvenem slovstvu je polemiziral, npr. s prof. Slodnjakom, Tomšičem ipd.

Po 2. svetovni vojni so Grivca zasliševali na notranjem ministrstvu zaradi dveh predavanj o Rusih in Slovencih leta 1944: *Narodna zavest in boljševizem* ter *V Cirilovi zarji*. Niso mu mogli očitati protidržavne dejavnosti, ker je v obeh predavanjih predvsem skušal ovrednotiti ciril-metodijsko idejo med slovanskima narodoma.

Sosedje so profesorja zelo spoštovali, tudi če so bili drugačnega svetovnega nazora. Nekateri so bili kljub temu ideološko prenapeti. Otroci nekega aktivista Osvobodilne fronte so profesorja ob neki priložnosti na sprehodu polili z mlekom. Ko je nekoč prišel mimo dveh mož, je prvi rekel drugemu: "Kaj ta far tako pokonci hodi?" Drugi mu je odgovoril: "Ali ne veš, da je to največji strokovnjak za ruščino?" "Potem pa kar naj bo." Pranečak Franc je bil kar prizadet, ko je videl na nekem zemljevidu Prul v Ljubljani Grivčevo hišo edino

drugače pobarvano kot so bile druge, kar naj bi pomenilo, da v njej prebivajo ljudje, ki niso naklonjeni komunistični oblasti.

Grivec je prejemal priznanja ob sedemdesetletnem in osemdesetletnem življenjskem jubileju, med drugim častni doktorat Karlove univerze v Pragi ob njeni 600-letnici leta 1948. Ko ga je imenoval papež Janez XXIII. tik pred smrtjo za apostolskega protonotarja, ni slavil. Samo potožil je: "Preveč sem doživel, zato sem tako bolan." Za obe obletnici je dobil več čestitk in priznanj iz tujine kot iz domovine.

Vzel si je čas tudi za osebno pobožnost. Rožni venec je molil, ko se je sprehajal po balkonu svoje hiše. Navihanci in ideološki nasprotniki so ga oponašali. Kljub temu se ni pustil motiti v osebni pobožnosti. V njegovi sobi je bil klečalnik, kar nam govori, da je gojil osebno molitev.

Ko je bil že zelo bolan, se je zelo razveselil knjig, ki so pravkar prišle iz tiska, in sicer življenjepisa sv. Cirila in Metoda v nemščini in slovenščini. Domačim je naročil, naj hitro izročijo knjigo njegovemu osebnemu zdravniku dr. Miranu Malu. V osemdesetih letih življenja si je namreč Grivec sam postavil spomenik, ko je izdal mojstrovino svojega življenjskega dela – nemško in slovensko knjigo o sv. Cirilu in Metodu.

Zahvaljujem se Francki Kužnik, ing. Francu Jarcu in Albinu Gnidovcu za pričevanja o življenju in delovanju svojega sorodnika dr. Franca Grivca. Pričevanja sem dopolnil s podatki iz virov: France Dolinar, Franc Grivec, Meddobje, Buenos Aires, 8 (1964), str. 1-22; France Dolinar, Slovenska katoliška obzorja: izbor esejev, razprav, člankov, Slovenska kulturna akcija, Buenos Aires 1990; Letopisi ljubljanske škofije oziroma nadškofije 1788-2000.